

Temat: Struktura sądownictwa w Polsce – 2 godz

Sądy to niezależne organy rozstrzygające spory pomiędzy podmiotami. Wymiar sprawiedliwości w Polsce jest dzielony na:

- Sąd Najwyższy,
- sądy powszechne,
- sądy administracyjne,
- sądy wojskowe.

Powyższe są sądami państwowymi, istnieją również sądy niepaństwowe tzw. polubowne. Ale o tym później. Najpierw skupmy się na konkretnych obowiązkach sądów, które najbardziej nas interesują:

Sąd Najwyższy

Jest naczelnym organem sądowniczym w Polsce. Stanowi podmiot nadzorczy wobec sądów powszechnych i sądów wojskowych w zakresie orzekania (nadzór judykacyjny). Ponadto do kompetencji SN należy m.in.:

- rozpoznawanie protestów wyborczych, stwierdzanie ważności wyborów do Sejmu i Senatu oraz wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a także ważności referendum ogólnokrajowego i konstytucyjnego,
- rozpoznawanie protestów wyborczych w wyborach do Parlamentu Europejskiego,
- opiniowanie ustaw i innych aktów normatywnych,
- rozstrzygnięcie nadzorcze w stosunku do samorządów zawodowych: adwokatów, radców prawnych oraz notariuszy.

Organy Sądu Najwyższego:

- Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego,
- Prezes Sądu Najwyższego każdej izby,
- Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego,
- zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego każdej izby,
- Kolegium Sądu Najwyższego.

W SN działa także:

- Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego,
- Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego.

Powyższe nie są jednak organami Sądu.

Izby Sądu Najwyższego:

- Cywilna – składa się z 31 sędziów,
- Karna – składa się z 28 sędziów,

- Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych – składa się z 19 sędziów,
- Wojskowa – składa się z 9 sędziów.

Sądy powszechne

Zakres działania sądów powszechnych jest bardzo szeroki. Zajmują się sprawami z zakresu prawa cywilnego, karnego, rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, które nie są zastrzeżone dla innych sądów. Wyróżniamy:

- Sądy rejonowe

Działają w sprawach majątkowych, których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 75 000 zł oraz w sprawach gospodarczych, w których wartość ta nie przekracza 100 000 zł. Są to sądy pierwszej instancji.

- Sądy okręgowe (45 sądów)

Sądy drugiej instancji – rozpatrują apelacje od wyroków sądów pierwszej instancji. Jako sądy pierwszej instancji, rozpatrują sprawy majątkowe, których wartość przedmiotu sporu przekracza 75 000 zł oraz gospodarcze, w których wartość przekracza 100 000 zł. Ponadto, rozpatrują sprawy określone przepisami prawa, np. o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji, o prawa niemajątkowe.

- Sądy apelacyjne (11 sądów)

Do sądów apelacyjnych trafiają orzeczenia sądów okręgowych. Ponadto, rozstrzygają sprawy określone ustawą oraz stanowią sądy dyscyplinarne dla sędziów sądów powszechnych.

Sądy administracyjne

Sprawują kontrolę nad działalnością administracji publicznej. Sprawy, których dotyczą to m.in.:

- decyzje administracyjne,
- akty prawa miejscowego,
- akty nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego,
- pisemne interpretacje przepisów prawa podatkowego,
- niektóre postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, egzekucyjnym i zabezpieczającym w administracji,
- bezczynność organów administracji publicznej.

W tym przypadku sądami pierwszej instancji są wojewódzkie sądy administracyjne. Wyjątkiem spraw, których nie rozpatrują są te zastrzeżone dla Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Naczelny Sąd Administracyjny zajmuje się sprawami określonymi przez przepisy oraz w drugiej instancji odwołaniami od orzeczeń wojewódzkich sądów administracyjnych.

Sądy polubowne

Alternatywa dla sądów państwowych. Polega na rozwiązywaniu sporów cywilnych przed organem niezależnym od sądów państwowych. Sądy arbitrażowe stają się coraz bardziej popularnym rozwiązaniem, w szczególności wśród przedsiębiorców. Przedmiotem spraw mogą być wszystkie

sprawy majątkowe oraz sprawy o prawa niemajątkowe, które mogą być przedmiotem ugody (w których ustawa nie wymaga orzeczenia sądu powszechnego), np. o rozwód, alimenty, czy separację.

Jakie są najlepsze strony sądu polubownego? Arbitrem może być każda osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Wyroki wydane przez takie sądy, po ich uznaniu lub po stwierdzeniu ich wykonalności przez sąd powszechny, posiadają taką samą moc prawną, jak wszystkie inne wyroki sądów powszechnych.

Temat: Sądy powszechne – 1 godz

Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach, z wyjątkiem tych które zostały zastrzeżone dla innych sądów. Sądy powszechne rozstrzygają sprawy z zakresu prawa karnego, cywilnego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, prawa rodzinnego. Sędziów sądów powszechnych powołuje minister sprawiedliwości. Nadzór w zakresie orzekania nad sądami powszechnymi sprawuje Sąd Najwyższy, natomiast w zakresie funkcjonowania minister sprawiedliwości.

Sądowe postępowanie jest oparte na **zasadzie instancyjności**. Najniższą instancją (I instancja) stanowią **sądy rejonowe**. Obejmują swoim zasięgiem jedną lub kilka gmin. Jako sądy I instancji rozpatrują większość sądowych spraw, jako sądy II instancji zajmują się wykroczeniami. Sądy rejonowe podzielone są na następujące wydziały:

- Wydział cywilny
- Wydział karny
- Wydział rodzinny i nieletnich (sąd rodzinny)
- Wydział pracy (sąd pracy).

Mogą być również tworzone: wydział gospodarczy, dla spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego oraz wydziały grodzkie, które zajmują się wykroczeniami (przejęły kompetencje kolegiów do spraw wykroczeń).

Sądami II instancji sądów powszechnych są **sądy okręgowe**. Do ich kompetencji należy rozpatrywanie apelacji od orzeczeń sądów rejonowych. Działają także jako sądy I instancji, rozpatrując sprawy dotyczące np. ochrony praw autorskich, sprawy cywilne o prawa majątkowe lub oskarżenia o zbrodnię. Sądy okręgowe są tworzone dla obszaru działania co najmniej dwóch sądów rejonowych. W skład sądu okręgowego wchodzi następujące wydziały:

- Wydział cywilny
- Wydział karny
- Wydział penitencjarny i nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń karnych

- Wydział pracy
- Wydział ubezpieczeń społecznych
- Wydział pracy.

Sądami odwoławczymi w stosunku do sądów okręgowych, czyli sądami III instancji, są **sądy apelacyjne**. Tworzy się je dla obszarów działania co najmniej dwóch sądów okręgowych. W skład sądu apelacyjnego wchodzi następujące wydziały:

- Wydział cywilny
- Wydział karny
- Wydział pracy i ubezpieczeń społecznych.

Temat: Sądownictwo wojskowe – 2 godz

W Polsce sądownictwo wojskowe zostało powołane do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w Siłach Zbrojnych RP. Ustrój sądownictwa wojskowego reguluje ustawa z 21 sierpnia 1997 roku – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2216) natomiast postępowanie przed sądami wojskowymi, w tym to, jakie sprawy (o które przestępstwa) rozpoznawane są przez sądy wojskowe, uregulowane jest w dziale XV Kodeksu postępowania karnego. Dział ten zawiera przepisy proceduralne stosowane wyłącznie przed sądami wojskowymi, ale jednocześnie w szerokim zakresie nakazuje stosowanie przed tymi sądami przepisów pozostałych działów kodeksu postępowania karnego. Postępowania przed sądami wojskowymi toczą się więc w znacznej części na podstawie tych samych przepisów, które regulują postępowanie przed sądami powszechnymi (zob. art. 646 k.p.k.). W Części Wojskowej Kodeksu karnego (od art. 317 k.k.) opisano z kolei reguły prawa karnego materialnego odnoszące się do żołnierzy, w tym opisano zbiór czynów zabronionych jako przestępstwa, których sprawcą może być wyłącznie żołnierz (a inne osoby – np. pracownicy wojska – tylko wyjątkowo, gdy wynika to z przepisów szczególnych).

Podobnie, jak w innych krajach, polskie sądownictwo wojskowe jest sądownictwem szczególnym, właściwym tylko dla określonego rodzaju sprawców – przede wszystkim żołnierzy, a tylko marginalnie dla osób cywilnych.

Organami sądownictwa wojskowego są sądy wojskowe. Sędzią sądu wojskowego może być oficer pełniący zawodową służbę stałą[1]. Są oni powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa[2].

Obecnie – inaczej niż to było w poprzednim systemie – wojskowe jednostki organizacyjne prokuratury i Żandarmeria Wojskowa nie pełnią roli służebnej wobec sądownictwa wojskowego.

Właściwość sądów wojskowych

Zgodnie z art. 647 Kodeksu postępowania karnego orzecznictwu sądów wojskowych podlegają sprawy:

żołnierzy służby czynnej o:

przestępstwa przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej, zasadom dyscypliny wojskowej, zasadom postępowania z podwładnymi, zasadom obchodzenia się z uzbrojeniem i uzbrojonym sprzętem wojskowym, zasadom pełnienia służby, mieniu wojskowemu,

przestępstwa popełnione przeciwko organowi wojskowemu lub innemu żołnierzowi,

przestępstwa popełnione podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, w obrębie obiektu wojskowego lub wyznaczonego miejsca przebywania, ze szkodą dla wojska lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej – z wyjątkiem przestępstw popełnionych na szkodę osoby nie będącej żołnierzem,

pracowników cywilnych wojska o przestępstwa przeciwko zasadom pełnienia służby i przeciwko mieniu wojskowemu,

żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium RP, oraz członków ich personelu cywilnego (pracownicy cywilni wojska), o przestępstwa popełnione w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

Z mocy art. 648 Kodeksu postępowania karnego sądy wojskowe rozpoznają także sprawy o:

współdziałanie w popełnieniu przestępstw określonych wyżej w punkcie 1.1,

przestępstwa poplecznictwa i paserstwa – jeżeli czyn pozostaje w związku z przestępstwem wskazanym wyżej w punkcie 1.1,

inne przestępstwa, jeśli ustawy tak stanowią.

Z mocy przepisu przejściowego (art. 12 ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego) do dnia wejścia w życie art. 647 Kodeksu postępowania karnego, czyli do 1 stycznia 2008, sądy wojskowe rozpoznawały sprawy żołnierzy w czynnej służbie wojskowej o wszelkie przestępstwa popełnione w czasie pełnienia tej służby.

Z mocy art. 10 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia wojskowe sądy garnizonowe rozpoznają w pierwszej instancji sprawy o wykroczenia popełnione przez:

żołnierzy w czynnej służbie wojskowej,

żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile ustawa lub umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej.

Zgodnie z wymogiem Konstytucji sądownictwo wojskowe jest co najmniej dwuinstancyjne (zasada instancyjności).

Wojskowy sąd garnizonowy „odpowiada” sądowi rejonowemu. Wojskowy sąd garnizonowy orzeka w pierwszej instancji we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawą do właściwości innego sądu. Sądy te rozpoznają także środki odwoławcze (zażalenia) od orzeczeń i zarządzeń wydanych w postępowaniu przygotowawczym przez prokuratora wojskowego lub inne upoważnione organy wojskowe (np. żołnierza Żandarmerii Wojskowej).

Wojskowy sąd okręgowy „odpowiada” sądowi okręgowemu, a zatem rozpoznaje apelacje i zażalenia na orzeczenia lub zarządzenia wydane w wojskowym sądzie garnizonowym. Wojskowy sąd okręgowy orzeka w pierwszej instancji w sprawach o przestępstwa:

popętnione przez żołnierzy posiadających stopień wojskowy majora i wyższy (tj. wszystkich oficerów starszych, generałów i admirałów oraz Marszałka Polski),

podlegające w postępowaniu przed sądami powszechnymi właściwości sądu okręgowego oraz w szczególnym przypadku dezercji a także czynnej napaści na przełożonego z użyciem broni,

popętnione przez żołnierzy sił zbrojnych państw obcych oraz ich personelu cywilnego,

inne na podstawie przepisów szczególnych.

Wojskowy sąd okręgowy orzeka także jednoosobowo w przedmiocie tymczasowego aresztowania w stosunku do żołnierzy posiadających stopień wojskowy majora i wyższy (w stosunku do pozostałych orzeka o tym wojskowy sąd garnizonowy).

Sąd Najwyższy – Izba Karna rozpoznaje

apelacje i zażalenia na orzeczenia lub zarządzenia wydane w wojskowym sądzie okręgowym,

kasacje,

sprawy przewidziane dla sądów apelacyjnych (tj. apelacje i zażalenia od orzeczeń i zarządzeń wydanych w wojskowym sądzie okręgowym jako sądzie pierwszej instancji),

inne sprawy przekazane przez ustawę Sądowi Najwyższemu.

Struktura sądownictwa wojskowego w Polsce

Stan na 9 maja 2014 roku[3]

Wojskowy Sąd Okręgowy w Poznaniu

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Gdyni

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Poznaniu

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Szczecinie

Wojskowy Sąd Garnizonowy we Wrocławiu

Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Lublinie

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Olsztynie

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Warszawie

Nadzór nad sądami wojskowymi

Nadzór w zakresie organizacji i działalności administracyjnej nad sądami wojskowymi sprawuje minister sprawiedliwości. Nadzór w zakresie czynnej służby wojskowej sędziów, asesorów i aplikantów sądów wojskowych sprawuje minister obrony narodowej.

Organy sądów wojskowych

Organami sądów wojskowych są:

w wojskowych sądach okręgowych:

prezes sądu

kolegium wojskowego sądu okręgowego

w wojskowych sądach garnizonowych:

prezes sądu.

Konstytucyjne zasady działania sądów - ćwiczenia –

Proszę zapoznać się z wykładem i materiałami i odpowiedzieć na pytania

https://www.youtube.com/watch?v=qd_rrDLIOs

1. Na czym polega zasada dwuinstancyjności?
2. Co to są sądy powszechne i szczególne?
3. Co to jest niezależność sądów
4. Jakie są środki odwoławcze w postępowaniu sądowym?
5. Na czym polega prawo łaski?

